

BURDETT HATLØY

OSWALT NANGO

HAAKON LUNDEVALL

**MIRZA
MUJEZINOVIC**

ARKITEKTUR N

OSLO ARKITEKTURTRIENNALE 2010

“Kan arkitekturpolitikken skape et brudd som endrer den intellektuelle sensibiliteten, som igjen forandrer arkitekturproduksjonen?”

Mirza Mujezinovic er arkitekt med egen praksis, Malar-chitecture, og stipendiat ved AHO.

MIRZA MUJEZINOVIC

Høsten 2009 fikk Norge sin nye statlige arkitekturpolitikk. Arkitektene og arkitekturinstitutionene har ønsket dette 112 sider lange dokumentet velkommen. Nå som oppstyret har lagt seg og de byråkratiske tekstene er blitt nøye lest, kan man stille spørsmål ved hvilket potensial denne arkitekturpolitikken faktisk har i forhold til arkitekturproduksjonen. Kan arkitekturpolitikken skape et brudd som endrer den intel-

tekniske hjelpemidler (den såkalte høyteknologien), og sist, men ikke minst, de som oppsto som en følge av den liberale kapitalismens vekst. Siden den gang har det dukket opp en rekke prosjekter som kan plasseres innenfor dette klassifikasjonssystemet; prosjekter som Nasjonale turistveger kan betraktes som et produkt av den første kategorien, 1990-tallets utvikling av Tromsø (Spillet om Tromsø) som et produkt av den

Postkortpolitikk

lektuelle sensibiliteten, som igjen forandrer arkitekturproduksjonen?

For å svare på disse spørsmålene må vi gå tilbake til tidspunktet da forutsetningene for den nåværende politikken vokste frem. I 1986 skrev professor Karl Otto Ellefsen artikkelen, “Tendenser i norsk arkitektur 1986 – sprekker i den norske enigheten”, hvor han diskuterte den voksende pluralismen innenfor arkitekturfeltet. Arkitekturen i Norge (til da definert av polariteten Korsmo-Knutsen) var i ferd med å bli utvidet av de like gyldige arkitekturene – de som var inspirert av naturen og landskapet, de som sprang ut av byens kompleksitet og motsetninger, de som ble simulert av

andre, mange av hovedkontorprosjekter for store bedrifter (blant annet Telenor Fornebu og Statoil) av den tredje kategorien og Aker Brygge/Tjuvholmen av den fjerde. Disse arkitekturene er alle produkter av ulike forståelser og oversettelser av virkeligheten og har hver sin karakteristiske retorikk. I løpet av de siste årene, en tid da den norske arkitektens ikonografiske fremtoning er blitt rekonstruert (og en nasjonal topp-tiliste over arkitektur er en absolutt nødvendighet), og med en økende popularisering av arkitekturen (hvor folkets mening er like viktig som ekspertenes), blir professor Ellefsens kategorier stadig mer upresise: 80-årenes pluralisme er truet av det siste

tiårets homogenisering av arkitektur-diskursen. En tilnærming som bygger på natur- og landskapsperspektivet har tatt over som den eneste retorikken som både er i stand til å tilfredsstillende den populistiske interessen og å utfylle den norske arkitekturens ikonografi. Landskaps- og naturretorikken kan plutselig brukes i en hver kontekst og om et hvert program. To eksempler som illustrerer denne tendensen er utviklingen av Oslo som en fjordby (prosjektet Fjordbyen) og etableringen av programmet for Nasjonale turistveger.

En episode fra hovedstaden – en fjord i byen

Enigheten mellom arkitektene, politikerne og folket har vært tydelig: Oslo burde være en fjordby (Fjordbyen). Men hvordan påvirket denne enigheten arkitekturproduksjonen og byutviklingen i den nye fjordbyen

“Bortsett fra Barcode-utviklingen, har Fjordbyen stort sett vært et reaksjonært prosjekt, hvor byarkitekturens gjenkjennelige typologiske modeller er blitt brukt.”

(utover de billige, om enn forførende metaforene om fjorden og det omkringliggende grønne landskapet)? For å si det på en enkel måte: har Fjordbyen som prosjekt skapt en spesiell arkitektur som bruker landskapet og naturen som et verktøy for å utvikle nye urbane fremtidsscenarioer? Bortsett fra Barcode-utviklingen, har Fjordbyen stort sett vært et reaksjonært prosjekt, hvor byarkitekturens gjenkjennelige typologiske modeller (den evinnelige lamellen og kvartalet) i utstrakt grad er det som er blitt brukt. Lignende generiske organisasjonsmodeller kan gjenfinnes i de sentrale så vel som i de perifere delene av Oslo, langt vekk fra fjorden. Hele ideen om Fjordbyen handler

om å tilsløre: landskaps- og naturretorikken blir systematisk brukt for å selge prosjektet til befolkningen. Det er en eiendomsutvikler-drevet virkelighet, hvor landskaps- og naturretorikken blir brukt for å skape fiktive forestillinger og dermed bekrefte seg selv, men uten å gi opphav til noen ny spesifikk arkitektur. Utviklerens plan blir bygget, mens de involverte arkitektene har vært ute av stand til å omdanne den logikken som ligger i fjordlandskapets begrensninger til en innovativ arkitektur: den kreative overføringen av ideene og begrensningene har ikke lyktes. Vi får fjorden, men bare som en tom referanse.

En episode fra provinsen – en fjord på postkortet

Den mest systematiske strategien innenfor norsk arkitektur de siste 20 årene, har handlet om byggingen av rasteplasser langs de sentrale turiststrekningene i de provinssielle delene av landet. Dette programmet har vært selve protagonisten innenfor hele landskaps- og naturretorikken – forutsigbart nok, som en følge av prosjektenes fotogene beliggenhet. De storslåtte tablåene med fjorder, øyer og fosser er konteksten for en fremvoksende arkitektur – skulpturelle statsfinansierte plattformer, som ikke har andre funksjoner enn å tilby toaletter med universell utforming, og med arkitekturhistoriens mest intrikate rekkverk. Arkitektene nærmer seg prosjektene gjennom den foreskrevne fortolkningen av landskapet og konstruksjonen av poetiske fortellinger som fremhever topografien, det naturlige og det taktile. Disse prosjektene har blitt betraktet som "ren" arkitektur – hvor det såkalt

“Denne nye arkitekturpolitikken vil gjøre arkitektene trygge (og enda mer selvtilfredse).”

virkelige livets vanskeligheter (de grådige eiendomsutviklernes ukultur, reguleringsplanenes rigiditet, Fjordbyens uforutsigbarhet, osv) ikke er til stede. Forestillingen om en "befrikk" arkitekt er åpenbar: arkitekten blir "forvist" ut i den uberørte naturen hvor han/hun gjenvinner kontrollen ved å gjenetablere det tapte en-til-en forholdet til sin egen arkitektur. Uansett skaper denne arkitekturen (som er alt annet enn uskyldig) sammen med omgivelsene en gjenkjennelig, men salgbar forestilling som får et absolutt monopol på hva arkitektur skal være og hvordan den skal omtales.

Å lære av episodene

Den nye arkitekturpolitikken er ment å skulle sikre produksjonen av "god" arkitektur i Norge, samtidig som den skal styrke promoteringen av norsk arkitektur overfor et internasjonalt publikum. Dette innebærer omformuleringen av en kanon, en form for selvtilfreds arkitektur som er definert av de spesifikke estetiske, diskursive (og nasjonale) kodene som etableres av de store arkitekturinstitutionene. Landskaps- og naturretorikken er en retorikk som er nært

relatert til disse kodene, og derfor har prosjektene som adlyder den en mulighet for å bli inkludert i den omformulerte kanon. I den første episoden bruker prosjektet Fjordbyen denne retorikken metaforisk (som et politisk alibi), mens Turistveg-prosjektene i den andre episoden bruker retorikken på en foreskrivende måte (som et arkitektonisk alibi). Enhver flørt med denne retorikken gir en større sjanse for å komme under den nye arkitekturpolitikken beskyttelse. Innenfor denne konteksten har pluralismen, som optimistisk ble erklært av Ellefsen, liten sjanse til å overleve som noe annet enn et akademisk klassifikasjonssystem. En forutelse for fremtiden: Denne nye arkitekturpolitikken vil gjøre arkitektene trygge (og enda mer selvtilfredse). Hvis vi ønsker en endret sensibilitet, må vi vente... Frem til da er vi flinke og fornuftige, men hvor interessante er vi?

Mirza Mujezinovic

Oversatt fra engelsk av Åsne Maria Gundersen

Postcard Politics

By Mirza Mujezinovic

Can this architecture policy reformulate the intellectual sensibility and actually affect the production of architecture? Asks Mirza Mujezinovic. The contemporary architectures of Norway are all products of different reality readings and rhetorics, but the approach to the projects in terms of the nature and from the perspective of the landscape has perhaps become the most iconic, as well as being the easiest to sell to a wider public. However, argues Mujezinovic, this rhetoric is in most cases empty, and the associations to nature purely a question of image. To rectify this will require a reformulation of canon. Until then, neither architecture nor its policy will be particularly interesting.